ԱՆԻ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ Հմր 228 ՕՍՄԱՆԵՐԵՆ ՁԵՌԱԳԻՐ ԳԱՎԱԶԱՆԱԳԻՐԸ

Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Հին ձեռագրերի գիտա-հետազոտական ինստիտուտ Մատենադարանը համախմբում է մայրենի և օտարալեզու ձեռագրեր, որից շուրջ 2249՝ արաբատառ (արաբերեն, պարսկերեն, օսմաներեն) ձեռագրեր են: Արաբատառ ձեռագրերից 336-ը օսմաներեն են:

Օսմաներեն ձեռագրերի հավաքածուն հիմնականում 16-19-րդ դարերի է: Այս ձեռագրերի բովանդակային հարուստ բազմազանության մեջ ուշադրության արժանի է նաև Մատենադարանի Հմր 228 ձեռագիրը, որը գավազանագիր է:

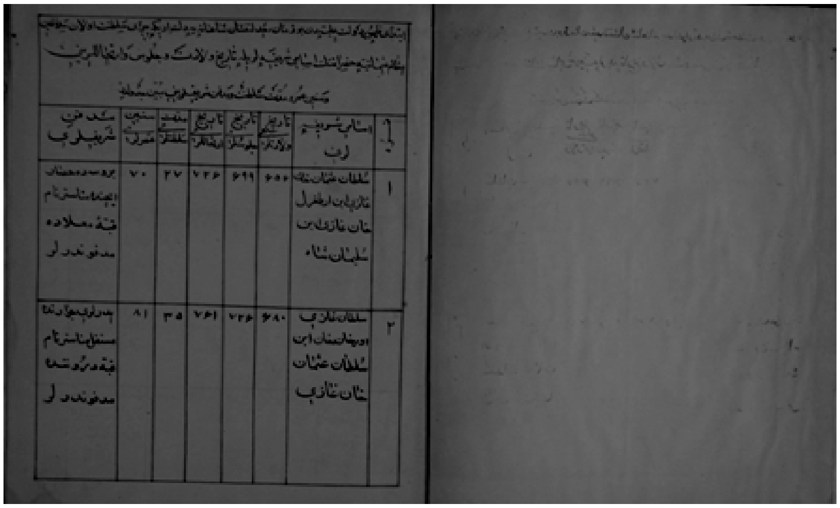

Ձեռ. Հմր 228, 3ա

Ձեռագիրն ունի 8 թերթ, որի 5 թերթերը գրված չեն (1աբ, 2աբ, 6բ, 7աբ, 8աբ): Գավազանագիրը աղյուսակաձև է՝ ութ սյուներով: Տողերը տարբեր են՝ 13-20: Գիրը նասխ է: Ունի նախաբան, որը ներկայացնում է ձեռագրի բովանդակությունը (3ա): Վերջում կա հիշատակարան գրչության ժամանակի, վայրի և գրչագրի մասին (6ա):

Գավազանագիրը բովանդակում է Օսմանյան տերության սկզբնավորումից (Օսման Առաջին՝ (հիջրի 699/1299) մինչև 31-րդ Սուլթան Աբդուլ Մեջիդ խան իբն ալ Սուլթան ալ Ղազի Մահմուդ խանի գահակալումը (հիջրի 1255/1839-40) կայսրության գահին բազմած սուլթանների ծննդյան, գահակալության, մահվան (կամ գահազրկման), իշխանության և կյանքի տևողության թվականների և նրանց դամբարանների վերաբերյալ ցուցակը:

Ձեռագիրը հետաքրքիր է և կարևոր իր գրչության վայրով: Գավազանագրի համառոտ հիշատակարանը վկայում է, որ գրիչ Միրզա Աբդուլ Հասան Քադի Զադեն գավազանագիրը գրառել է հիջրի 1270 (1862-63) թվականին կազմված օսմանյան ազգատոհմի անվանացուցակից, հիջրի 1314 (1896-97) թվականի ռեջեբ ամսի 8-րդ օրը, էջմիածնի գավառի (ուեզդի) «Թէքիէ»[1] բնակավայրում[2]:

Գավազանագրի հեղինակը անհայտ է:

Սուլթանների անվանացանկեր և գավազանագրեր կան նաև հայերեն ձեռագրերում (Մատ. ձեռ. Հմր 1786, ձեռ. Հմր. 10716, ձեռ. Հմր 1041 (նախկին երուսաղեմյան ձեռ. Հմր 1329 դրսի ժապավեն, այսուհետև դ. ժ. Հմր 1041/ 1329):

Հմր. 1786 ձեռագրում եղած Երեմիա Քյոմուրճյանի՝ արձակ «Համառօտ պատմութիւն Թագաւորաց Օսմանցոց» գործը ամփոփում է Սուլթան Օսմանից մինչև Մուստաֆա Երկրորդի իշխանության շրջանը՝ 1695 թ.[3]:

Ձեռ. Հմր 10716 «Գիրք պատմութեան Օսմանցոց Թագաւորաց»-ը երկու հեղինակների գործ է՝ Երեմիա Քյոմուրճյանի հիշյալ երկի ընդօրինակության և ընդօրինակողի՝ Սարգիս դպիր Կոստանդնուպոլսեցու կողմից շարունակված՝ մինչև օսմանյան 27-րդ Սուլթան Մուստաֆա Երրորդի իշխանության վերջը (1808 թ.) հասնող «Պատմութեան Օսմանցոց Թագաւորաց»-ի[4]:

Դ.ժ. Հմր 1041/1329 «Պատմութիւն Օսմանեան Թագաւորաց»-ը Հմր 10716 ձեռագրից օսմանյան պատմության սկզբնավորումից մինչև 1781 թ.՝ «Իզէթ Մուհամմէտխ, որ յառաջ էր զարպհանէ էմինի բարեբարոյ այր» հատվածի ընդօրինակություն է[5]:

---

[1] Ղևոնդ Ալիշանը Թէքիէ=Թաքեայ անունով թուրքական գյուղ է նշում Արագածոտնի գավառում, Փարպի գյուղի մոտակայքում՝ «Գրեաթէ կից է' ի Փարպի' ի հիւսիսոյ կողմանէ՝ Թաքեայ գիւղ Թուրքաց, 120 տանց, ոռոգեալ ականակիտ աղբերօք» (Տե՛ս Հ. **Ղևոնդ Վ. Մ. Ալիշան**, Այրարատ, Բնաշխարհ Հայաստանեայց, Վենետիկ - Ս. Ղազար, 1830 թ., էջ 160): «Թէքիէ»՝ բառարանային բացատրությունում նաև «Մենաստան»:

[2] بيك ايكييوز يتمشنجى سنه ده مرقوم اولان نسبنامه نك يوزوندن زينت تحرير ايله مزيّن اولوب ١٣١٤ نجى سنه ده رجبك ٨ نجى يومنده كاتبى ميرزا عبد الحسن قاضى زاده ساكن تكيه از اويزد ايچميادزين

[3] Ձեռ. Հմր 1786 «Համառօտ պատմութիւն թագաւորաց օսմանցոց», էջ 1ա-36բ:

[4] Ձեռ. Հմր 10716, ««Գիրք Պատմութեան Օսմանցոց թագաւորաց» համառօտակի ժողովեալ եւ արտահանեալ ի լիակատար պատմութեանց նոցին՝ զգլխաւոր զրոյցս եւ զգործս ծաղկաքաղ արարեալ յումեմնէ բանասիրէ (իմա՝ Երեմիա Քյոմուրճյանի - **Ա. Ա.**) վասն սքօնելոյ ազգիս մերոյ: Եւ հասեալ մինչեւ Իբ (22) երորդ թագաւորն Մուստաֆայ Երկրորդ եւ այն եւս ոչ լրացեալ պատմութեամբ եւ մեք իբր թէ լրացուցաք եւ իսկ յինքէնէ նոյն պատմութենէն:
Եւ այժմ յամի Տեառն 1771 եւ ի մերս հաշուի ՌՄԻ (1220) յամսեանն յունվարի գաղափարեան եղեւ ի յանսղալ օրինակէ, բայց յոյժ հնացեալ գրքէ, կարի շրջահայեաց եւ խիստ անձկութեամբ վասն գոլոյ օրինակին շղագիր եւ բազում տեղիս խանգարեալ եւ աւերեալ գոլով:
Ի Սարգիս իբր դպրէ Կոստանդնուպօլսեցւոյ չնչին պաշտօնէի Սրբոյն Յակոբայ Մծբնեցոյ Հայրապետի մանկատան, շեշտակի գրմամբ եւ այն շղագիր», էջ Օա:

[5] Դ.ժ. Հմր 1041/1329, «Պատմութիւն Օսմանեան Թագաւորաց», էջ 3-186:

Այս երեք ձեռագրերը բնագրային նույնականություն ունենալուց բացի, ունեն ներկայացվող գավազանագրի համար համեմատա-ընդհանրացնող կարևորություն: Օսմանյան սուլթանների պատմությունները, գրված լինելով սուլթանների իշխանության պատմական ժամանակահատվածներով, սուլթանների անվանն անմիջապես հաջորդող նրանց ծննդյան, գահակալման տարիքի և թվականի, իշխանության տևողության, գահազրկման և մահվան թվական ժամանակային հատվածները միանգամայն կառուցվածքով և բովանդակությամբ համեմատելի, իրար լրացնող գավազանագրեր են:

Ներկայացված Հմր 1786 և դ.ժ. Հմր 1041/1329 ձեռագրերում առկա են նաև օսմանյան սուլթանների հայերեն գավազանագրեր:

Հմր 1786 ձեռագրի Երեմիա Քյոմուրճյանի «Համառօտ պատմութիւն եւ անուանք որդոց Թագաւորաց օսմանցոց» խորագրով գավազանագիրը (այսուհետև Ա գավ.) ընդգրկում է «Թագաւորութիւնք Օսմանցոց որք Ալի Օսման կոչեցան, տօվլէթն սոցա սկիզբն էառ ի սանէն 700 տաճկացն էճ (700)-ին կառաւարելով յորդոց յորդիս մինչ ցայժմ որ է սանէն 1115»՝ օսմանյան 22 սուլթանների ցանկը՝ ծննդյան, գահակալության, թագավորության տևողության, կյանքի տևողության թվականներով և հրատարակվող բնագրից ավելի լայն պատմական տեղեկություններ սուլթանների նվաճումների ու ունեցած որդիների վերաբերյալ[6]:

Դ.ժ. Հմր 1041/1329 ձեռագրում եղած երկու գավազանագրերից «Թագաւորութիւնք Օսմանցւոց, որք Ալի Օսման կոչեցան, տէվլէթ նոցա սկզբնաւորեալ ի սէնէէն 700-ին, կարգաւորեան յորդւոց յորդիս մինչեւ ցայժմ» խորագրովը (այսուհետև Բ գավ.) 30 սուլթանների ցանկ է՝ Օսմանից մինչև սուլթան Մուստաֆա Երրորդի գահակալության հիջրի 1222/1807-08 թ.՝ գահակալման տարիքի և գահակալության թվականի, իշխանության տևողության և գահազրկման կամ մահվան թվականի տվյալներով (լրացված չեն 27-րդ և 28-րդ սուլթանների սյունակները)[7], իսկ երկրորդը (այսուհետև՝ Գ գավ.) 31 սուլթանների անխորագիր ցանկ է՝ միայն գահակալության տարեթվի և գահակալության տևողության տվյալներով, Օսման Առաջինից մինչև Սուլթան Ապտըլ Մաճիտ Առաջինը՝ «Սուլթան Ապտըլ Մաճիտ ١٢٥٥ (1255/1839-40) սէնէին ի գահ իշխանութեան նստեալ լինի ի քսան և երկու տարեկան...»[8]:

***

Այսպիսով, Մատ. ձեռ. Հմր 228 օսմաներեն Օսմանյան գահակալների գավազանագիրը հրապարակում ենք՝ համադրելով Մատենադարանի Հմր 10716 և դ.ժ. Հմր 1041/1329 հայերեն ձեռագրերում եղած գավազանագրային հատ-

---

[6] Ձեռ. Հմր 1786, «Համառօտ Պատմութիւն եւ Անուանք որդւոց Թագաւորաց Օսմանցոց», էջ 37ա-40բ:

[7] Դ.ժ. Հմր 1041/1329, էջ 229-239:

[8] Տե՛ս նույն տեղում, էջ 245-251:

վածների և ձեռ. Հմր 1786-ում և ձեռ. դ.ժ. Հմր 1041/1329-ում տեղ գտած Ա, Բ, և Գ գավազանագրերի հետ։ Համադրելիս նշել ենք միայն տարբերությունները՝ ծանոթագրությունների ձևով, հեռու մնալով մեկնաբանություններից։

Պահպանել ենք հրատարակվող գավազանագրի բնագրային կառուցվածքը։

Հանրամատչելի դարձնելու նպատակով վերծանել ենք օսմաներենը և ուղ-ղակի կառուցվածքում դրել ենք հայերեն թարգմանությունը, հիջրի թվական-ների կողքին հիշել ժամանակակից թվականները։

Հայերեն բնագրերի արաբանիշ և հայատառ թվանիշերին կից տրվել են փակագծերով ժամանակի թվանիշերը։

Պահպանվել են համեմատվող բնագրերի հայատառ թուրքերեն սէնէ-տա-րի, այ-ամիս, կիւն-օր բառերը։

ابتدای ظهور دولت علیّدن بو زمان معدلتنشان شاهانیه دك اریكه پیرای سلطنت اولان سلاطین عظام عثمانیه تاریخ

حضراتنك اسامی شریفه لریله ولادت و جلوس و ارتحاللرینی و سنین عمرو مدّت سلطنت و مدفن شریفلرینی مبینّ جدولدر.

Օսմանյան նախամեծար տերության սկզբնավորումից մինչև ներկա վսեմաշուք գահակալի ժամանակները կայսրության գահին բազմած օսմանյան փառապանծ սուլթանների ծննդյան, գահակալության, մահվան (կամ գահազրկման), իշխանության և կյանքի տևողության թվականների և նրանց փառավոր դամբարանների վերաբերյալ ցուցակն է:

مدفن شریفلری Փառավոր դամբարան-ներ	سنینی عمرلر Կյանքի տևող.	مدّتی سلطنتلر Գահակալ. տևող.	تاریخی ارتحاللر Մահ. թվ.	تاریخی جلوسلر Գահ. թվ.	تاریخی ولادتلر Ծննդ. թվ.	اسامی شریفلری Սուլթանների անունները	نمره Թիվ
بروسه ده حصار ایچنده مناستر نام قبّهٔ معلاده مدفوندرلر Բուրսայում, բերդի մեջ Մանաստըր անունով բարձր գմբե-թի ներfn է թաղված:	٧٠ 70[3]	٢٧ 27[2]	٧٢٦ 726 [1325-26]	٦٩٩ 699 [1299-30]	٦٥٦ 656[1] [1258]	سلطان عثمان خان غازی ابن ارطغرل خان غازی ابن سلیمان شاه Սուլթան Օսման Խան Ղազի իբն Էրթողրուլ Խան Ղազի իբն Սուլեյման Շահ	١ 1
پدرلری جوارنده مستقل مناستر نام قبّه دروننده مدفوندرلر Հոր կողքին, Մանաստըր անունով իր կառուցած գմբեթի ներ-fn է թաղ-ված:	٨١ 81[5]	٣٥ 35[4]	٧٦١ 761 [1359-60]	٧٢٦ 726 [1325-26]	٦٨٠ 680 [1281-82]	سلطان غازی اورخان خان ابن سلطان عثمان خان غازی Սուլթան Ղազի Օրհան Խան իբն Սուլթան Օսման Խան Ղազի	٢ 2

بروسه خارجنده چكر كه نام محلّده تربه شريفه لرنده مدفوندرلر Բուրսայից դուրս, Չեքիրգե կոչվող վայրում, փառաշուք դամբարանում է թաղված:	٦٥ 65[8]	٣١ 31	٧٩١ 791[7] [1388-89]	٧٦١ 761 [1359-60]	٧٢٦ 726[6] [1325-26]	سلطان غازى خداوندكار مراد خان ابن سلطان اورخان غازى Սուլթան Ղազի Խուդավենդիգյար Մուրադ Խան իբն Սուլթան Օրհան Ղազի	٣ 3
بروسه ده جامع شريفلرى قربنده تربهٔ مخصوصه لرنده مدفوندرلر Բուրսայում, փառավոր մզկիթին մերձ առանձնական դամբարանում է թաղված:	٤٤ 44[13]	١٤ 14[12]	٨٠٥ 805[11] [1402-03]	٧٩١ 791[10] [1388-89]	٧٦١ 761[9] [1359-60]	سلطان غازى يلديرم بايزيد خان ابن سلطان مراد خان Սուլթան Ղազի Յըլդըրըմ Բայազիդ Խան իբն Սուլթան Մուրադ Խան	٤ 4
بروسه ده يشيل نام جامع شريفلرى جوارنده مدفوندرلر Բուրսայում, Յեշիլ կոչվող փառավոր մզկիթի մոտ է թաղված:	٤٣ 43[16]	٨ 8[15]	٨٢٤ 824 [1421]	٨١٦ 816 [1413-14]	٧٨١ 781[14] [1379-80]	چلبى سلطان محمّد خان ابن سلطان يلديريم بايزيد خان Չելեբի Սուլթան Մուհամմեդ Խան իբն Սուլթան Յըլդըրըմ Բայազիդ Խան	٥ 5
بروسه ده جامع شريفلرى قربنده تربهٔ منوّره لرنده مدفوندرلر Բուրսայում, փառավոր մզկիթին մերձ, լուսավոր դամբարանում է թաղված:	٤٩ 49	٣٠ 30[19]	٨٥٥ 855 [1451]	٨٢٤ 824[18] [1421]	٨٠٦ 806[17] [1403-04]	سلطان غازى مراد خان ثانى ابن چلبى سلطان محمّد خان Սուլթան Ղազի Մուրադ Խան 2-րդ իբն Չելեբի Սուլթան Մուհամմեդ Խան	٦ 6

استانبولده جامع شريفلرى محرابى اوكنده تربهٔ عليالرنده مدفوندرلر Ստամբուլում, փառավոր մզկիթի սուրբ սեղանի առջև, բարձրագմբեթ դամբարանում է թաղված:	٥٣ 53[23]	٣٢ 32[22]	٨٨٦ 886[21] [1481-82]	٨٥٥ 855 [1451]	٨٣٣ 833[20] [1429-30]	سلطان ابو الفتح محمّد خان غازى ابن سلطان مراد ثانى Սուլթան Աբու ալ Ֆաթիհ Մուհամմեդ խան Ղազի իբն Սուլթան Մուրադ 2-րդ	٧ 7
بنا بيوردقلرى معبد شريفلرنده مدفوندرلر Շինությանը կից, փառավոր տաճարում է թաղված:	٦٧ 67[25]	٣٢ 32	٩١٨ 918 [1512-13]	٨٨٦ 886 [1481-82]	٨٥١ 851[24] [1447-48]	سلطان غازى بايزيد خان ثانى ابن سلطان فاتح محمّد خان Սուլթան Ղազի Բայազիդ խան 2-րդ իբն Սուլթան Ֆաթիհ Մուհամմեդ խան	٨ 8
نام همايونلرينه منسوب جامع شريف پيشكاهنده مدفوندرلر Սուլթանների համար կառուցված փառավոր մզկիթի առջև է թաղված:	٥١ 51[28]	٨ 8[27]	٩٢٦ 926 [1519-20]	٩١٨ 918 [1512-13]	٨٧٥ 875[26] [1470-71]	سلطان غازى سليم خان ابن سلطان بايزيد خان ثانى Սուլթան Ղազի Սելիմ խան իբն Սուլթան Բայազիդ խան 2-րդ	٩ 9
بنا بيوردقلرى جامع شريفلرى پيشكاهنده مدفوندرلر Սուլթանների համար կառուցված փառաշուք մզկիթի առջև է թաղված:	٧٤ 74	٤٨ 48	٩٧٤ 974 [1566-67]	٩٢٦ 926 [1519-20]	٩٠٠ 900 [1494-95]	سلطان غازى سليمان خان ابن سلطان سليم خان Սուլթան Ղազի Սուլեյման խան իբն Սուլթան Սելիմ խան	١٠ 10

ايا صوفيهٔ كبير جامع شريفى قربنده مدفوندرلر Այա Սոֆիա փառավոր մզկիթին մերձ է թաղված:	٥٢ 52[32]	٨ 8[31]	٩٨٣ 983[30] [1575-76]	٩٧٤ 974 [1566-67]	٩٣٠ 930[29] [1523-24]	سلطان غازى سليم خان ثانى ابن سلطان سليمان خان Սուլթան Ղազի Սելիմ խան 2-րդ իբն Սուլթան Սուլեյման խան	١١ 11
ايا صوفيه جوارنده تربهٔ شريفه ده مدفوندرلر Այա Սոֆիա-յին մերձ, փառաշուք դամբարա-նում է թաղված:	٥٠ 50	٢٠ 20[33]	١٠٠٣ 1003 [1594-95]	٩٨٢ 982 [1574-75]	٩٥٣ 953 [1546-47]	سلطان غازى مراد خان ثالث ابن سلطان سليم خان ثانى Սուլթան Ղազի Մուրադ խան 3-րդ իբն Սուլթան Սելիմ խան 2-րդ	١٢ 12
ايا صوفيه حرمنده تربهٔ سليم خان ثانى يانينده مدفوندرلر Այա Սոֆիա մզկիթի գավթում, Սելիմ խան 2-րդի դամբարանի կողքին է թաղված:	٣٨ 38	٩ 9[34]	١٠١٢ 1012 [1603-04]	١٠٠٣ 1003 [1594-95]	٩٧٤ 974 [1566-67]	سلطان غازى محمّد خان ثالث ابن سلطان مراد خان ثالث Սուլթան Ղազի Մուհամմեդ խան 3-րդ իբն Սուլթան Մու-րադ խան 3-րդ	١٣ 13
جامع شريفلرى جنبنده تربهٔ منوّره لرنده مدفوندرلر Փառավոր մզկիթի մոտ, լուսավոր դամբարա-նում է թաղված:	٢٨ 28[37]	١۴ 14[36]	١٠٢٦ 1026 [1617]	١٠١٢ 1012 [1603-04]	٩٩٨ 998[35] [1589-90]	سلطان غازى احمد خان ابن سلطان محمّد خان ثالث Սուլթան Ղազի Ահմեդ խան իբն Սուլթան Մուհամմեդ խան 3-րդ	١۴ 14

پدرلری تربه سنده مدفوندرلر Հայրական դամբարանում է թաղված:	۱۸ 18	۴ 4[39]	۱۰۳۱ 1031 [1621-22]	۱۰۲۲ 1022 [1613-14]	۱۰۱۲ 1012[38] [1603-04]	سلطان عثمان خان ثانی ابن سلطان احمد خان Սուլթան Օսման Խան 2-րդ իբն Սուլթան Ահմեդ Խան	۱۵ 15
-	-	مدّت سلطنت اولی ماه ۳ Առաջին սուլթան. տևող.՝ 3 ամիս	فراغ ۱۰۲۷ Հրաժարվել է՝ 1027 [1617-18]	دفعهٔ اولی جلوس ۱۰۲٦ Առաջին գահակալ.՝ 1026 [1617]	۱۰۰۱ 1001[40] [1592-93]	سلطان مصطفی خان ابن سلطان محمّد خان ثالث Սուլթան Մուսթաֆա Խան իբն Սուլթան Մուհամմեդ Խան 3-րդ	۱۶ 16
ایا صوفیه حرمنده قبل الفتح بنالنمش اولان قبه درونده مدفوندرلر Այա Սոֆիա մզկիթի գավթի առջև, Ֆաթիհի համար կառուցված գմբեթի ներքո է թաղված:	۴۷ 47[42]	مدّت سلطن ثانیه ۱سنه ۴ ماه Երկրորդ սուլթան. տևող.՝ 1 տարի, 3 ամիս[41]	فراغ ۱۰۳۲ ارتحال ۱۰۴۸ Հրաժարվել է՝ 1032 [1622-23] Մահացել է՝ 1048 [1638-39]	دفعه ثانیه جلوس ۱۰۳۱ٔ Երկրորդ գահակալ.՝ 1031 [1621-22]	-	سلطان مصطفی خان ابن سلطان محمّد خان ثالث	-
والد ماجدلری سلطان احمد خان تربه سنده مدفوندرلر Փառավոր հոր՝ Սուլթան Ահմեդ Խանի, դամբարանում է թաղված:	۳۱سنه ٦ماه Տարի՝ 31 Ամիս՝ 6[43]	۱۷ 17	۱۰۴۹ 1049 [1639-40]	۱۰۳۲ 1032 [1622-23]	۱۰۱۸ 1018 [1609-10]	سلطان غازی مراد خان رابع ابن سلطان احمد خان Սուլթան Ղազի Մուրադ Խան 4-րդ իբն Սուլթան Ահմեդ Խան	۱۷ 17

ايا صوفيه ده عميلری سلطان مصطفی تربه سنده مدفوندرلر Այա Սոֆիայում, հորեղբոր՝ Սուլթան Մուստաֆայի, դամբարանում է թաղված:	٣٤ 34[46]	٩ 9[45]	١٠٥٨ 1058 [1648]	١٠٤٩ 1049 [1639-40]	١٠٢٤ 1024[44] [1615]	سلطان ابراهيم خان ابن سلطان احمد خان Սուլթան Իբրահիմ Խան իբն Սուլթան Ահմեդ Խան	١٨ 18
بغچه قپوسنده والده لری ترخان سلطان تربه لرنده مدفوندرلر Բաղչեի դռան մոտ, մոր Թերխանի կառուցած սուլթանական դամբարանում է թաղված:	٥٣ 53	٤٠سنه ٥ماه Տարի՝ 40 Ամիս՝ 5	١١٠٤ 1104[47] [1692-93]	١٠٥٨ 1058 [1648]	١٠٥١ 1051 [1641-42]	سلطان غازی محمّد خان رابع ابن سلطان ابراهيم خان Սուլթան Ղազի Մուհամմեդ Խան 4-րդ իբն Սուլթան Իբրահիմ Խան	١٩ 19
جدا مجدلری سلطان سليمان تربه سنده مدفوندرلر Պապի՝ Սուլթան Սուլեյմանի, դամբարանում է թաղված:	٥١سنه ٨ماه ١١ يوم Տարի՝ 51 Ամիս՝ 8 Օր՝ 11[51]	٣ 3[50]	١١٠٢ 1102 [1690-91]	١٠٩٩ 1099[49] [1687-88]	١٠٥٢ 1052[48] [1642-43]	سلطان سليمان خان ثانی ابن سلطان ابراهيم خان Սուլթան Սուլեյման Խան 2-րդ իբն Սուլթան Իբրահիմ Խան	٢٠ 20
جداعلالری سلطان سليمانن تربه سنده مدفوندرلر Պապի՝ Սուլթան Սուլեյմանի, դամբարանում է թաղված:	٥٤سنه ١ماه ١٧ يوم Տարի՝ 54 Ամիս՝ 1 Օր՝ 17	٤ 4[53]	١١٠٦ 1106 [1694-95]	١١٠٢ 1102 [1690-91]	١٠٥٢ 1052[52] [1642-43]	سلطان احمد خان ثانی ابن سلطان ابراهيم خان Սուլթան Ահմեդ Խան 2-րդ իբն Սուլթան Իբրահիմ Խան	٢١ 21

پدرلرى سلطان محمد رابع جوارنده مدفوندرلر Հոր՝ Սուլթան Մուսթաֆա 4-րդի մոտ է թաղված:	۴۰سنه ۹ماه ۷ يوم Տարի՝ 40 Ամիս՝ 9 Օր՝ 7[56]	۸ 8[55]	فراغ و ارتحال ۱۱۱٥ Հրաժարվելն ու մահը՝ 1115 [1703-04]	۱۱۰٦ 1106[54] [1694-95]	۱۰۷۴ 1074 [1663-64]	سلطان مصطفى خان ثانى ابن سلطان محمّد خان رابع Սուլթան Մուսթաֆա խան 2-րդ իբն Սուլթան Մուհամմեդ խան 4-րդ	۲۲ 22
بغچه قپوسنده مرحوم والده سلطان تربه سنده مدفوندرلر Բաղչեի դռան մոտ, լուսահոգի Վալիդե Սուլթանի դամբարանում է թաղված:	٦٦سنه ۴ماه ۲ يوم Տարի՝ 66 Ամիս՝ 4 Օր՝ 2	۲۸ 28[57]	فراغ ۱۱۴۳ ارتحال ۱۱۴۹ Հրաժարվել է՝ 1143 [1730-31] Մահացել է՝ 1149 [1736-37]	۱۱۱٥ 1115 [1703-04]	۱۰۸۳ 1083 [1672-73]	سلطان غازى احمد خان ثالث ابن سلطان محمّد خان رابع Սուլթան Ղազի Ահմեդ խան 3-րդ իբն Սուլթան Մուհամմեդ խան 4-րդ	۲۳ 23
پدرلرى سلطان مصطفى خان ثانى تربه سنى قربنده مدفوندرلر Հոր՝ Սուլթան Մուսթաֆա խան 2-րդի դամբարանին մերձ է թաղված:	٦۰سنه ۱ماه ۲ يوم Տարի՝ 60 Ամիս՝ 1 Օր՝ 2	۲٥ 25	۱۱٦۸ 1168 [1754-55]	۱۱۴۳ 1143[58] [1730-31]	۱۱۰۸ 1108 [1696-97]	سلطان محمود خان غازى ابن سلطان مصطفى خان ثانى Սուլթան Մահմուդ խան Ղազի իբն Սուլթան Մուսթաֆա խան 2-րդ	۲۴ 24
دادر خلدن مقرلرى سلطان محمود خان جنبنده مدفوندرلر Լուսահոգի եղբոր՝ Սուլթան Մահմուդ խանի կողքին է թաղված[67]:	۶۰سنه ۷ماه ۶ يوم Տարի՝ 60 Ամիս՝ 7 Օր՝ 6	۳ 3	۱۱۷۱ 1171 [1757-58]	۱۱۶۹ 1169[59] [1755-56]	۱۱۱۰ 1115 [1703-04]	سلطان عثمان خان ثالث ابن سلطان مصطفى خان ثانى Սուլթան Օսման խան 3-րդ իբն Սուլթան Մուսթաֆա խան 2-րդ	۲٥ 25

جامع شریفلری ساحه سنده تربۀ مخصوصلرنده مدفوندرلر Փառավոր մզկիթի բակում, իր անձնական դամբարանում է թաղված:	۵۸سنه ۲۴ماه۸ یوم Տարի՝ 58 Ամիս՝ 8 Օր՝ 24[62]	۱۶ 16[61]	۱۱۸۷ 1187 [1773-74]	۱۱۷۱ 1171 [1757-58]	۱۱۲۹ 1129[60] [1716-17]	سلطان مصطفی خان ثالث ابن سلطان احمد خان ثالث Սուլթան Մուսթաֆա Խան 3-րդ իբն Սուլթան Ահմեդ Խան 3-րդ	۲۶ 26
بغچه قپوسنده بنا بیوردقلری مدرسه لری اتصالنده تربۀ علیالرنده مدفوندرلر Բաղչեի դրան մոտ կառուցված դպրոցին կից վսեմաշուք դամբարանում է թաղված:	۶۶سنه ۵ یوم Տարի՝ 66 Օր՝ 5[64]	۱۶ 16[63]	۱۲۰۳ 1203 [1788-89]	۱۱۸۷ 1187 [1773-74]	۱۱۳۷ 1137 [1724-25]	سلطان غازی عبدالحمید خان ابن سلطان احمد خان ثالث Սուլթան Ղազի Աբդուլ Համիդ Խան իբն Սուլթան Ահմեդ Խան 3-րդ	۲۷ 27
پدرلری سلطان مصطفی خان ثالث تربه سنده مدفوندرلر Հոր՝ Սուլթան Մուսթաֆա խան 3-րդի, դամբարանում է թաղված:	۴۸سنه ۶ یوم Տարի՝ 48 Օր՝ 6	۱۹ 19[65]	فراغ ۱۲۲۲ ارتحال ۱۲۲۳ Հրաժարվել է՝ 1222 [1807-08] Մահացել է՝ 1223 [1808-09]	۱۲۰۳ 1203 [1788-89]	۱۱۷۵ 1175 [1761-62]	سلطان غازی سلیم خان ثالث ابن سلطان مصطفی خان ثالث Սուլթան Ղազի Սելիմ Խան 3-րդ իբն Սուլթան Մուսթաֆա Խան 3-րդ	۲۸ 28

والد ماجدلری سلطان عبدالحمید خان تربه سنده مدفوندرلر Փառավոր հոր՝ Սուլթան Աբդուլ Համիդ խանի դամբարանում է թաղված:	۳۰سنه ۱ماه Տարի՝ 30 Ամիս՝ 1	۱ 1	فراغ و ارتحال ۱۲۲۳ Հրաժարվելն ու մահը՝ 1223 [1808-09]	۱۲۲۲ 1222 [1807-08]	۱۱۹۳ 1193[66] [1779]	سلطان مصطفی خان رابع ابن عبدالحمید خان Սուլթան Ղազի Մուսթաֆա խան 4-րդ իբն Աբդուլ Համիդ խան	۲۹ 29
دیکلی طاش قربنده تربهٔمخصوصلر نده مدفوندرلر Դիքիլի Թաշին մեռձ, իր անձնական դամբարանում է թաղված:	۵۵سنه ۸ماه ۴ یوم Տարի՝ 55 Ամիս՝ 8 Օր՝ 4	۳۲ 32	۱۲۵۵ 1255 [1839-40]	۱۲۲۳ 1223 [1808-09]	۱۱۹۹ 1199 [1784-85]	سلطان غازی محمود خان ثانی ابن السلطان عبدالحمید خان Սուլթան Ղազի Մահմուդ խան 2-րդ իբն ալ Սուլթան Աբդուլ Համիդ խան	۳۰ 30
-	-	-	-	۱۲۵۵ 1255[67] [1839-40]	۱۲۳۸ 1238 [1822-23]	سلطان عبدالمجید خان ابن السلطان الغازی محمود خان Սուլթան Աբդուլ Մեջիդ խան իբն ալ Սուլթան ալ Ղազի Մահմուդ խան	۳۱ 31

ՀԱՄԵՄԱՏԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ-ԾԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

[1] Ձեռ. 10716՝ ٦٤١ (641), 5բ; Ա գավ.՝ ٦٤١ (641) , 37ա:
[2] Գ գավ.՝ 27 սէնէ, 3 այ:
[3] Ձեռ. 10716՝ կթ (69), 5բ; Դ.ժ. 1041/1329՝ 69, Ա գավ.՝ 85, 37ա; Բ գավ.՝ 85:
[4] Դ.ժ. 1041/1329՝ 31; Ա գավ.՝ ٣٠ (30); Բ գավ.՝ 25; Գ գավ.՝ 31;
[5] Ձեռ. 10716՝ ձբ (82), 6ա; Դ.ժ. 1041/1329՝ 82; Ա գավ.՝ ٨٢ (82); Բ գավ.՝ 71;
[6] Ձեռ. 10716՝ ٧٢٦ /٧٢٧ (726/727), 6բ; Ա գավ.՝ ٧٢٧ (727), 37ա:
[7] Ձեռ. 10716՝ ٧٩٢ (792), 7ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 792:
[8] Դ.ժ 1041/1329՝ 66:
[9] Ձեռ. 10716՝ ٧٤٨/٧٦١ (761/748), 7ա; Ա գավ.՝ ٧٤٨ (748), 37բ:
[10] Ձեռ. 10716՝ ٧٩٢ (792), 7ա; Դ.ժ. 1041/1329՝ 792; Ա գավ.՝ ٧٩٢ (792), 37բ: Բ գավ.՝ 792, Գ գավ.՝ 792:
[11] Ձեռ. 10716՝ ٨٠٨/٨٠٥ (808/805), 8ա; Դ.ժ. 1041/1329՝ 808:
[12] Ձեռ. 10716՝ ժդ (14) տարի և գ (3) ամիս; Դ.ժ. 1041/1329՝ 14 ամս և ամիսս 3; Գ գավ.՝ 17 սէնէ:
[13] Ձեռ. 10716՝ ծը (58), լուսանցքում՝ խե (45); Դ.ժ. 1041/1329՝ 45; Ա գավ.՝ ٥٨ (58), 37բ; Բ գավ.՝ 58:
[14] Ձեռ. 10716՝ ٧٦١/ ٧٧٧(777/761), 8բ; Ա գավ.՝ ٧٧٧(777):
[15] Ձեռ. 10716՝ ժդ (14) տարի և գ (3) ամիս, ոմանք ասեն՝ ը (8), 8բ; Դ.ժ. 1041/1329՝ 14 տարի և 3 ամիս, նաև՝ 8; Բ գավ.՝ 10 տարի և 8 ամիս; Գ գավ.՝ 8 սէնէ, 3 այ;
[16] Ձեռ. 10716՝ ծգ (53), լուսանցքում՝ խգ (43), 8բ; Դ.ժ. 1041/1329՝ 43 կամ 47; Ա գավ.՝ ٤٩ (49); Բ գավ.՝ 49:
[17] Ա գավ.՝ ٨٠٩ (809), 37բ:
[18] Բ գավ.՝ 826:
[19] Ձեռ. 10716՝ լա (31) տարի և զ (6) ամիս և ը (8) օր; Դ.ժ. 1041/1329՝ 30 սէնէ, 6 այ, վէ 8 կիւն; Ա գավ.՝ ٣١ (31) 37բ; Բ գավ.՝ 31, Գ գավ.՝ 30 սէնէ, 6 այ, վէ 8 կիւն:
[20] Ձեռ. 10716՝ ٨٣٥/٨٣٠ (835/830), 10բ; Ա գավ.՝ ٨٣٥ (835), 38ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 830:
[21] Ձեռ. 10716՝ ٨٨٥/٨٨٦ (886/885), 15ա:
[22] Ձեռ. 10716՝ լա (31), 10բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 31; Ա գավ.՝ ٣١ (31), 38ա; Բ գավ.՝ 31; Գ գավ.՝ 31 :
[23] Ձեռ. 10716՝ ծա (51) լուսանցքում՝ ծզ (56), 10բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 56; Ա գավ.՝ ٥١ (51), 38ա; Բ գավ.՝ 51:
[24] Ձեռ. 10716՝ ٨٥١/٨٥٦ (851/856), 38ա; Ա գավ.՝ ٨٥٦ (856):
[25] Ձեռ. 10716՝ ٦٢ (62), լուսանցքում՝ ٦٧ (67), 12ա; Ա գավ՝ ٦٣ (63), 38ա; Բ գավ.՝ 62; Գ գավ.՝ 62:
[26] Ձեռ. 10716՝ ٨٧٢/٨٧٥ (872/875); Ա գավ.՝ ٨٧٢ (872), 38ա;
[27] Ձեռ. 10716՝ ը (8) և կես, 14ա; Դ.ժ. 1041/1329՝ 8 սէնէ 6 այ; Ա գավ.՝ ٨ (8) ամ և ٩ (9) ամիս 38ա; Բ գավ.՝ 8 տարի և 9 ամիս; Գ գավ.՝ 8 սէնէ, 6 այ:
[28] Ձեռ. 10716՝ ծդ (54), լուսանցքում՝ ծա (51), 14ա, Ա գավ.՝ ٥٤ (54), 38ա; Բ գավ.՝ 54:
[29] Ա գավ.՝ ٩٢٩ (929), 38բ:
[30] Ձեռ. 10716՝ ٩٨٢ (982), 22բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 982:
[31] Ձեռ. 10716՝ ը (8) և ամիսն ե (5) և օր ժե (15) 22ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 8 սէնէ, 5 այ, 15 կիւն; Ա գավ.՝ 9, 38բ; Բ գավ.՝ 9; Գ գավ.՝ 8 սէնէ, 5 այ, 15 կիւն:
[32] Ձեռ. 10716՝ ծգ (53), 22ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 54; Ա գավ՝ ٥٤ (54), 38բ; Բ գավ.՝ 54:
[33] Դ. ժ. 1041/1329՝ 20 սէնէ, 8 այ; Ա գավ.՝ ٢١ (21); Բ գավ.՝ 21:
[34] Ձեռ. 10716՝ թ (9) և ամիսն բ (2), 26բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 9 սէնէ, 2 այ; Ա գավ.՝ ٩ (9) սէնէ ٢ (2) այ, 39ա; Գ գավ.՝ 9 սէնէ, 2 այ սալթանաթ:
[35] Ա գավ.՝ ٩٩٦ (996), 39ա:
[36] Ձեռ. 10716՝ ժդ (14) և ամիս դ (4), 28ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 14 սէնէ, 4 այ; Ա գավ.՝ ١٤ (14) սէնէ ٤ (4) այ, 39ա; Գ գավ.՝ 14 սէնէ 4 այ:
[37] Ա գավ.՝ ٣١ (31), 39ա; Բ գավ.՝ 30:
[38] Ձեռ. 10716՝ ١٠١٣ (1013), 29ա:

[39] Գ գավ.՝ 4 սէնէ, 4 այ:
[40] Ջեռ. 10716՝ ١٠٠٠/١٠٠١ (1000/1001), ոմանք գրէն ٩٩٥ (995), 29ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 1001/995;
Ա. գավ.՝ ٩٩٠ (990), 39բ:
[41] Ջեռ. 10716՝ 4 ամիս, յետ և յառաջ ամիսս ժէ (17), լուսանցքում՝ ,٤ (4) և ١٦ (16) ամիս յետոյ թագաւորեացե, 29ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 4 այ + 17 այ; Ա. գավ.՝ 1 ամ ٤ (4) այ; Բ գավ.՝ 16 ամիս:
[42] Ա. գավ.՝ ٥٩ (59), 39բ:
[43] Ջեռ. 10716՝ լա (31); Դ.ժ. 1041/1329՝ 31; Ա. գավ.՝ ٣٣ (33), 39բ; Բ գավ.՝ 33:
[44] Ջեռ. 10716՝ ١٠٢٦/١٠٢٤ (1026/1024), 36ա; Ա. գավ.՝ ١٠١٨ (1018), 40ա:
[45] Ջեռ. 10716՝ ը (8) և կէս, 36ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 8 սէնէ, 6 ա; Ա. գավ՝ ٨ (8) ամ, ٩ (9) այ 40ա; Բ գավ.՝ 8 տարի և 9 ամիս:
[46] Ջեռ. 10716՝ լբ (32), 36ա; Դ. ժ.1041/1329՝ 32; Ա. գավ՝ ٤٠ (40), 40ա; Բ գավ.՝ 40:
[47] Ջեռ. 10716՝ ١١٠٧ (1107), 39ա; Ա. գավ.՝ ١١٠٧ (1107), 40ա:
[48] Ջեռ. 10716՝ ١٠٥٣/١٠٥١ (1053/1051), 40բ; Դ. ժ.1041/1329՝ 1051:
[49] Բ գավ.՝ 1095:
[50] Դ. ժ. 1041/1329՝ 3 տարի, 8 ամիս, 23 օր; Ա. գավ.՝ ٢(2) տարի, ամիսն ٩ (9), 40ա; Գ գավ.՝ 4 սէնէ:
[51] Ջեռ. 10716՝ ٤٩/٥١ (49/51), 40բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 51:
[52] Ջեռ. 10716՝ ١٠٥١ (1051), 41ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 1051:
[53] Ջեռ. 10716՝ լուսանցքում ٣ (3) ամ,٩ (9) ամիս; Դ. ժ. 1041/1329՝ 3 սէնէ, 9 այ; Ա. գավ.՝ ٣ (3) ամ. ١٠ (10) ամիս, 40բ; Բ գավ.՝ 4 տարի, 8 ամիս, 23 օր:
[54] Ջեռ. 10716՝ ١١٠٢ (1102):
[55] Ա. գավ՝ ٩ (9), 40բ:
[56] Ջեռ. 10716՝ ٤١ (41), 43ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 41; Ա. գավ՝ ٤١ (41), 40բ:
[57] Բ գավ.՝ 28 տարի, 8 ամիս և 8 օր:
[58] Բ գավ.՝ 1142:
[59] Դ. ժ. 1041/1329՝ 1168; Բ գավ.՝ 1168; Գ գավ.՝ 1168:
[60] Ջեռ. 10716՝ ١١٣٠ (1130), 47ա:
[61] Ջեռ. 10716՝ 16 սէնէ, 8 այ, 23 կիւն, 47ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 16 սէնէ, 8 այ, 23 կիւն:
[62] Ջեռ. 10716՝ ٥٧ (57), 47ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 57:
[63] Ջեռ. 10716՝ ժե (15) և ամիսս 2 և աւուրս 7, 55ա:
[64] Ջեռ. 10716՝ 65, 55ա:
[65] Ջեռ. 10716՝ ١٩ (19), ամիսս ٦ (6) և աւուրս ١٢ (12), 71ա:
[66] Ջեռ. 10716՝ ١١٩٤ (1194), 82ա:
[67] Գ գավ.՝ «Սուլթան Ապտըլ Մաճիտ ١٢٥٥ (1255) սէնէին ի գահ իշխանութեան նստեալ լինի ի քսան եւ երկու տարեկան»: